

Kaupunginhallituksen lausunto vuoden 2021 arviointikertomuksen keskeisistä havainnoista

Vuoden 2020 arviointikertomuksen jatkotoimenpiteet

1.

Valtuuston asettamat tavoitteet

Tarkastuslautakunta uudistaa vaatimuksensa kaupungin oman hankintaosaamisen kehittämisen tärkeydestä osana innovatiivisen hankkijan tehtävää. Tarkastuslautakunta yhtyy kaupunginhallituksen konsernipalvelut-yksikön viranhaltijoita koskevaan kehotukseen ottaa vastaisuudessa huomioon tilintarkastajan raportissa esittämät kannanotot. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintojen tulee innovatiivisuudesta ja dynaamisuudesta huolimatta toteutua lakien ja asetusten puitteissa. Tarkastuslautakunta pitää johdon antamaa esimerkkiä tärkeänä oikein toimimisen kulttuurin edistämisessä.

Porin kaupungin hankintojen ohjaamisen periaatteet on kirjattu hankintapoliittisiin linjauksiin. Sen lisäksi mitä julkisiin hankintoihin liittyvissä laeissa sekä kaupungin hallintosäännöissä määrätään, noudatetaan Porin kaupungin hankinnoissa hankintaohjeita. Kaupungin hankkijoiden hankintaosaamista ylläpidetään hankintapalaverieissa sekä kaupungin hankintapalvelujen järjestämällä sisäisillä koulutuksilla ja tarvittaessa osallistumalla ulkopuolisten tahojen järjestämiin koulutuksiin.

Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta ja korostaa edelleen kaupungin oman hankintaosaamisen kehittämistä ja hyödyntämistä.

Konsernipalvelut / Outi Karinharju

Hankintapäällikkö Outi Karinharjun lausunto:

Hankintaosaamista kehitetään yksilö-, yksikkö- sekä organisaatiotasolla. Erityisesti kilpailutusprosessien läpiviemisessä hankintapalvelut tutoroi kilpailuttajia yksilötasolla, kun taas yksikkö- ja organisaatiotasolla hankintaosaaminen keskittyy enemmän kaupungin hankintanormien ja -käytäntöjen kouluttamiseen. Kilpailutustutorointeja on vuositasolla useita prosesseja (yli sata) ja tunteja (2-10h / prosessi) ja yleisempiä koulutuksia 2-4 kpl / vuosi. Lisäksi kaupungin nettisivuille ja intraan on kerätty tiivistetysti tietoa hankinnoista.

Käytännössä hankintaosaamisen kehittäminen keskittyy paljolti kilpailutusprosessin tekniseen läpivientiin. Kehittämisessä tulisi kuitenkin pyrkiä huomioimaan laajemmin koko prosessi hankintojen suunnittelusta sopimusten ja toimittajien hallintaan. Koko prosessin hallinnan ja hankintojen strategiseen johtamisen kehittämiseen on hyödynnetty ja pitää hyödyntää ulkopuolisia tilaisuuksia (webinaarit, seminaarit, akatemiat ja koulutukset).

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus toteaa, että asian osalta ei tarvita erityisiä seurattavia jatkotoimenpiteitä. Hankintojen strategisen johtamisen kehittämiseen tulee kuitenkin kiinnittää

erityishuomio. Tästä vastuu on konsernipalvelujen talous- ja hallintoyksiköllä sekä strategia- ja hyvinvointiyksiköllä.

2.

Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota koronaviruspandemian sekä säästöpainneiden myötä lisääntyneeseen toimialojen raportoimaan työssäjaksamisen ja kuormituksen riskiin.

HR-yksikkö: Koronaviruspandemian ja säästötoimenpiteiden vaikutukset eivät näy koko organisaation tasolla henkilöstön työkykyä kuvaavissa tunnusluvuissa. Sairauspoissaolot eivät ole lisääntyneet lukuunottamatta koronapandemian alkuvaihetta keväällä 2020, jolloin henkilöstöä ohjattiin jäämään matalalla kynnyksellä pois työstä hengitystieoireiden vuoksi. Työjärjestelyt, muuttuvat ohjeistukset ja huoli omasta terveydestä kuormittivat erityisesti perusturvaa ja sivistystoimialan opetusyksikön henkilöstöä. Vuonna 2021 henkilöstön poissaolot ovat olleet edeltävää vuotta vähäisemmät ja esimerkiksi mielenterveyteen liittyvät poissaolot eivät ole pandemian aikana lisääntyneet.

Rekrytointirajoitusten vaikutukset ovat vaikuttaneet toimialoilla ja laitoksissa eri tavoin. Henkilöstön keskuudessa on noussut esille säästöpainneista tyypillisesti syntyvää negatiivista keskustelua ja epävarmuutta, jota on pyritty vähentämään aktiivisella tiedottamisella ja osallistamalla henkilöstöä tavoitteiden toteuttamiseen.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota vuoden 2021 toimintakertomuksessa esiin tulleisiin henkilöstön jaksamiseen, riittävytyteen ja saatavuuteen liittyviin riskitekijöihin. Kyseiset riskitekijät esiintyvät kaikilla toimialoilla sekä Porin palveluliikelaitoksessa ja pelastuslaitoksessa. Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta.

Konsernipalvelut/ Timo Jauhiainen

Henkilöstöjohtaja Timo Jauhaisen lausunto:

Korona on vaikuttanut vielä vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla, minkä seurauksena sairauspoissaolot ovat lisääntyneet noin 30 prosenttia verrattuna vuoteen 2021. Poissaolojen määrä lähti tasaantumaan huhtikuun aikana. Näin runsaat poissaolot kuormittavat työssä olevaa henkilöstöä ja aiheuttavat sijaisrekrytointitarpeita. Alkuvuoden aikana erityisesti perusturvassa on tästä johtuen jouduttu teettämään normaalia enemmän ylitoita. Koronaan liittyvä poikkeuksellinen tilanne vaikuttaa tällä hetkellä palautuvan asteittain normaaliiksi.

Työmarkkinatilanne on viime vuosina muuttunut siten, että osaavasta työvoimasta on entistä enemmän kilpailua ja yhä useammilla toimialoilla rekrytointi on haastavaa. Kaupungin tulee kiinnittää huomioita työnantajakuvan kehittämiseen sekä veto- ja pitovoiman parantamiseen työnantajana. Suurimmat haasteet henkilöstön saatavuudessa ovat edelleen perusturvan toimialueella hoito- ja sosiaalialalla, Palveluliikelaitoksessa sekä Pelastuslaitoksessa. Kaupungille laaditaan palkkapolitiittiset periaatteet sekä hyödynnetään paikallista sopimusta ja palkkausjärjestelmien kehittämistä osana työnantajakuvan parantamista. Edelleen jatketaan kattavia henkilöstön hyvinvointiin liittyviä palveluja, joissa painopiste on ennaltaehkäisevissä palveluissa.

Henkilöstösuunnitelma vuodesta 2023 eteenpäin on laadittu toiminnallisten tarpeiden perusteella. Perusteltua on keventää täyttölupaprosessia nykyisestä, jolla reagoitukykyä pystytään parantamaan.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy henkilöstöpäällikön lausuntoon ja edellyttää, että palkkapolitiittiset periaatteet on vahvistettu vielä 2022 vuoden aikana.

3.

Taloudelliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kehottaa jatkamaan talouden tehostamista toiminnan uudistamisen kautta. Koronakriisin mukanaan tuoman valtion ylikompensoinnin positiivisilta vaikuttavien seurausten haihduttua tosiasiallinen talouden tila tulee paremmin esiin. Lisäksi mahdollisten hyvinvointialueiden muodostumisen myötä kaupungin kokonaistalous kutistuu merkittävästi ja sitä myötä kaupungin toiminnan rakenteiden tulee vastata muuttuneita olosuhteita. Vaikuttavien talouden sopeutustoimien tekeminen pikaisesti on ongelmattomampaa, kuin mahdollisesti vasta muutaman vuoden päästä täysin akuutissa tilanteessa.

Tarkastuslautakunnan näkemykseen taloustilanteesta ja valtion tukitoimenpiteiden vaikutuksesta on helppo yhtyä. Kaupungin tulevaisuuden ja talouden kannalta on kuitenkin olennaista nyt keskittyä siihen, että hyvinvointialueuudistus saadaan vietyä läpi mahdollisimman jouhevasti ja niin, että negatiiviset talousvaikutukset minimoidaan. Kaupungin talouden kannalta on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää keskittyä kaupungin elinvoiman ja erityisesti verotulopohjan vahvistamiseen. Lähihistoria on opettanut, että huomattavia rakenteellisia säästöpäätöksiä ei useinkaan olla valmiita tekemään. Sen sijaan jatkuvaa tehostamista palveluprosesseissa on jatkettava säännöllisesti ja tätä on tuettava tiukalla talouden raamituksella talousarvioiden yhteydessä.

Tarkastuslautakunta yhtyy kaupunginhallituksen näkemykseen kaupungin elinvoiman ja verotulopohjan vahvistamisesta. Tarkastuslautakunta korostaa edelleen taloudellisesti vaikuttavien rakenteellisten muutosten merkitystä ja tulee seuraamaan tilannetta hyvinvointialueuudistuksen edetessä.

**Konsernipalvelut /
Tuomas Hatanpää**

Talous- ja hallintojohtajan lausunto:

Isot taloudellisesti vaikuttavat rakenteelliset muutokset, joita valmistellaan, liittyvät tällä hetkellä pääosin kaupungin omaisuuteen ja konsernirakenteeseen. Varsinaisissa kaupungin tuottamissa peruspalveluissa ei ole valmistelussa rakenteellisia uudistuksia. Hyvinvointialueen käynnistyminen ja sinne siirtyvien toimintojen hallittu siirto tulee olemaan niin huomattava ja työllistävä muutos jo itsessään, että muita isoja muutoksia palvelutuotantoon ei voida valmistella toistaiseksi. Valtuustopimuksessa poliittiset ryhmät ovat sitoutuneet tavoitteeseen, jonka mukaan kaupungin talous on ylijäämäinen nykyisen valtuustokauden lopussa. Kaupunginjohtaja vastaa tavoitteen täyttymiseen vaadittavien toimenpiteiden valmistelusta. Vuosi 2025 tulee olemaan tämän tavoitteen osalta tarkastelupiste.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että kaupunginjohtaja valmistelee talousarvioehdotukset vuoteen 2025 asti niin, että ne sisältävät riittävät toimenpiteet valtuustopimuksen taloutta koskevan tavoitteen toteuttamiseksi.

4.

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että esimerkiksi äkillisesti supistuneiden ja muuttuneiden perusturvan sekä sivistystoimen toimintojen varjossa piilee kasvanutta saamatta jääneen julkisen palvelun velkaa. Vajeen laajuutta ei vielä ole täysimääräisesti tunnistettu. Terveystieteiden osalta mahdollisten havaitsematta ja hoidotta jääneiden sairauksien, sosiaalipalvelun katveeseen jääneiden tapahtumien sekä etäkouluun siirtymisestä syntyneen oppimisvajeen todelliset vaikutukset ovat toteutuessaan kauaskantoisia.

Koronaepidemian pitkittyminen ja siihen liittyvät nopeastikin muuttuvat tilanteet ovat aiheuttaneet Porin perusturvan toiminnassa muutoksia palveluiden järjestämisessä, uusien palveluiden suunnittelemisessa, käynnistämässä ja toteuttamisessa. Koronaepidemia on siis aiheuttanut haasteita sekä henkilökunnan kuormittumisen että asiakkaiden näkökulmasta ja sen vaikutukset tulevat näkymään vielä pitkään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tällä hetkellä on vielä vaikea arvioida, kuinka laajaa palvelujen kasvua koronaepidemia tulee tuleville vuosille aiheuttamaan. Koronaepidemian vaikutuksiin palvelujen järjestämisessä tulisi kuitenkin varautua jo etupainotteisesti riittävällä resursoinnilla.

Opetusyksikössä syntyneitä hyvinvointi- ja oppimisvajeita on paikattu ja paikataan edelleen erillisten korona-avustusten avulla. Ne mahdollistavat esimerkiksi tukiopetuksen, laaja-alaisen erityisopetuksen, samanlaisopetuksen ja pienimuotoisen kerhotoiminnan lisäämistä sekä ohjaajaresurssin vahvistamista. Rahoitusten saaminen on edellyttänyt tarpeiden kartoittamista ja näin ollen resurssi saadaan kohdennettua varsin hyvin. Rahoitusten avulla on pystytty vastaamaan esimerkiksi oppilas- ja opiskeluhoollon lisääntyneeseen tarpeeseen. Konsultoivan erityisopetuksen mallin myötä oppimisen tuen palvelut ovat yhä parempia ja vaikuttavampia. Lukuvuosi 2021–2022 on pyritty käynnistämään mahdollisimman normaalisti. Koronatilanteen helpottaessa oppilaat ja opiskelijat pääsevät taas osallisiksi sellaisia ikäluokkakokemuksia, jotka lujittavat yhteenkuuluvuutta ja parantavat hyvinvointia.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan koronaepidemian pitkän aikavälin vaikutuksia kaupungin toiminnassa.

**Sivistystoimiala/
Esa Kohtamäki**

**Perusturva / Sanna
Mustajoki**

Sivistysjohtaja Esa Kohtamäen lausunto:

Varhaiskasvatuksessa tukitoimien tarvetta on kartoitettu erityisopettajien avulla ja siihen on kohdennettu lisäresurssia. Resurssin lisäämiseksi on saatu hankeavustusta. Varhaiskasvatukseen luodaan yhtenäinen tuen malli sekä määritellään varhaiskasvatuksen toiminta ja tuki erityisesti inklusion osalta. Lapsella on oikeus varhaiseen, hyvin resursoituun ja vaikuttavaan tukeen heti tuen tarpeen ilmetyä. Lapsen etu tulee olla aikaisempaa vahvemmin tuen järjestämisen ja toteuttamisen pohjana. Vuonna 2023 varhaiskasvatuksessa luodaan yhtenäinen tuen malli, joka takaa lapsille nykyistä yhdenvertaisemmat mahdollisuudet saada tukea. Tämän myötä tarvitaan lisää erityisopettaja- ja avustajaresurssia sekä kasvatushenkilöstön koulutusta ja tukea osaamisen lisäämiseksi. Lisäresurssin tarve on huomioitu sivistystoimialan talousarvioehdotuksessa.

Vastuhenkilö: yksikön päällikkö Ritva Välimäki

Etäopetusjärjestelyt eivät opetusyksikön käsityksen mukaan aiheuttaneet sellaista akateemista oppimisvajeita, jonka kiinni kurominen ei olisi mahdollista. Oppimisvajeita paikkaavaa lisäresurssia on haettu valtiolta hankerahoituksena vuoden 2024 loppuun saakka. Tarpeet kysytään kouluilta ja resurssi kohdennetaan tämän mukaan.

Oppimisvajeita enemmän aiheutui hyvinvointivajeita. Vajeen umpeen kurominen vaatii laajaa yhteistyötä ja monitoimijaisuutta koko yhteiskunnassa. Opetusyksikön tavoitteisiin vuodelle 2023 on kirjattu, että

“yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden kaupungin toimijoiden kanssa mahdollistamme moniammatillisten, matalan kynnyksen palvelujen lisäämisen kouluissa sekä varmistamme oppilashuollon palvelujen kattavuuden lakisääteisten mitoitusten mukaisesti.” Sivistystoimialan yhteinen tavoite, Harrastamisen Porin malli, tukee osaltaan hyvinvointivajeen paikkaamista. Tilanteen normalisoiduttua on päästy toteuttamaan koulujen yhteisöllisiä tapahtumia, kuten teemapäiviä ja juhlia. Koronatilanne lisäsi koulupoissaoloja, ja niihin liittyen opetusyksikössä on kehitetty toimenpiteitä ja vahvistettu resursointia valtakunnallisten linjausten mukaisesti. Tähän liittyen tulee lainsäädännön muutoksia ja opetussuunnitelmapäivityksiä vuonna 2023. Henkilöstöä on koulutettu ja koulutetaan muutoksiin liittyen. Opetusyksikön vuoden 2023 tavoitteiksi on nostettu mm. oppimisen tukeen, oppilaiden ohjaukseen ja joustaviin tapoihin suorittaa perusopetusta liittyviä tavoitteita, jotka kaikki tulevat myös pandemia-ajasta toipumista. Lisäresurssin tarve on huomioitu sivistystoimialan talousarvioehdotuksessa.

Vastuuhenkilö: yksikön päällikkö Taneli Tiirikainen

Ohjaamolle on työ- ja elinkeinoministeriön kautta saadun RRF-rahoituksen turvin rekrytoitu kuraattori. Tämän lisäksi oppivelvollisuuskoordinaattori on aloittanut Ohjaamolla uutena ammattilaisena. Nuorisopalveluiden toimintoja on vahvistettu tarpeen mukaan täsmätoimintona. Esimerkiksi Meri-Porin yhtenäiskouluun on hankerahoituksen turvin kohdennettu koulunuoristyöntekijä ja Meri-Porin alueelle liikkuvaa nuorisotilatoimintaa (Nuokka-paku). Icehearts-toiminta laajennettiin Pohjois-Porin alueelle.

Vastuuhenkilö: yksikön päällikkö Petteri Lahti

Perusturvajohtaja Sanna Mustajoen lausunto:

Koronapandemian pitkäaikaiset vaikutukset sosiaali- ja terveyspalveluihin eivät ole vielä kokonaisuudessaan täysin tiedossa. Havaittavissa on jo nyt lisääntyvää palvelun tarvetta kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa eri ikäryhmissä, ja vaikutukset kokonaisuudessaan perusturvan toimintaan olivat laajat. Korona on vaikuttanut palvelutarpeen kasvuun esimerkiksi vanhenevolassa ja psykososiaalisissa palveluissa, joiden vaikutukset heijastuvat pidemmälle aikavälille. Asiakkaiden kunnon heikentyminen koronapandemian vuoksi on näkynyt myös sairaalapaikatuissa lisääntyneenä palvelutarpeena. Avo- ja suunterveydenhuollossa koronapandemia on aiheuttanut asiakasruuhkaa ja hoitovelkaa. Asiakasjonojen purkuun ja jonojen tasaantumiseen menee aikaa. Matalan kynnyksen palvelujen tarve on selkeä ja niitä tuleekin pyrkiä lisäämään yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. Koronapandemia on kuormittanut laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ja henkilöstön jaksamiseen ja tukemiseen pitää kiinnittää erilaisia toimenpitein huomiota. Nämä havainnot riittävien resurssien ja toimenpiteiden muodossa tulee ottaa huomioon tulevilla hyvinvointialueilla. Myös kuntien ja hyvinvointialueen välisessä yhteistyössä on oleellista miettiä kuntalaisten hyvinvoinnin osalta riittävät resurssit, joilla voidaan tukea monipuolisesti kuntalaisten hyvinvointia.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että sivistystoimiala jatkaa aloittamiaan toimenpiteitä vuoden 2023 aikana. Toimenpiteet huomioidaan vuoden 2023 talousarviossa. Asialle ei aseta erillisiä tavoitteita. Perusturvan osalta vastuu siirtyy Satakunnan hyvinvointialueelle.

5.

Kaupunkikonserni

Tarkastuslautakunta näki erittäin tärkeäksi saattaa hyväksytyjä omistajapoliittisia linjauksia tarkentavat maapoliittiset linjaukset ajan tasalle mahdollisimman pian. Tarkastuslautakunta huomautti, että kaupunginhallituksen hyväksymä ja kaupunginvaltuuston tiedoksi merkitsemä kaavoituskatsaus ja -ohjelma vuosille 2021–2023 vaikuttaa maankäyttöpoliittiselta linjaukselta, joka tulee hyväksyttävä kaupunginvaltuustolla.

Ei lausuntoa oikealta taholta. Kaupunginhallitus pyysi lausunnon tähän huomioon liittyen omistajaohjaus- ja rahoitusyksiköltä. Maapolitiikan ja muiden maapoliittisten linjausten valmistelu on kuitenkin vastuutettu omistajapoliittisissa linjauksissa elinvoima- ja ympäristötoimialalle, mikä on todettu omistajaohjaus- ja rahoitusyksikön antamassa lausunnossa. Elinvoima- ja ympäristötoimialalta ei kaupunginhallitus ole pyytänyt lausuntoa tähän tarkastuslautakunnan huomioon liittyen.

Elinvoima- ja ympäristötoimiala / Jouko Hautamäki

Tarkastuslautakunta edellyttää, että maapolitiikka ja muut maapoliittiset linjaukset päivitetään vastaamaan nykypäivän tarpeita mahdollisimman pian. Kaavoituskatsauksella ja -ohjelmalla on tarkoitus viestiä kaavoitussuunnitelmista ja -valmisteluista ulospäin eli asukkaille, yritystoimijoille ja muille kaavoitusasioista kiinnostuneille. Kaavoituskatsauksessa ja -ohjelmassa ei tehdä siis maankäyttöpoliittisia linjauksia kaavoitukseen. Kaupunginhallitus toimii maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamana kaavoitusviranomaisena, joka hyväksyy kaavoituskatsauksen ja -ohjelman. Yleiskaavan ja asemakaavat hyväksyy kaupunginvaltuusto.

Elinvoima- ja ympäristötoimialan vs. toimialajohtaja Jouko Hautamäen lausunto:

Porin nykyinen maapoliittinen ohjelma on uudistettu 1999 ja päivitetty 2008. Näistä uudemman päivityksen osuutta voi pitää edelleen ajantasaisena, mutta 1999 laadittu osio on selkeästi vanhentunut. Uudistamisen tarve on tunnistettu niin tarkastuslautakunnassa kuin muissakin yhteyksissä. Maapoliittisen ohjelman uudistaminen on käynnissä teknisen toimialan ja elinvoima- ja ympäristötoimialan yhteistyönä. Tavoitteemme on, että uudistettu maapoliittinen ohjelma tuodaan kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi helmikuussa 2023.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että maapoliittinen ohjelma valmistellaan niin, että se on kaupunginvaltuuston käsiteltävänä helmikuussa 2023. Vastuu asiasta on elinvoima- ja ympäristötoimialan toimialajohtajalla.

6.

Tarkastuslautakunta suositteli yhtenäisen lausuntodokumentin laatimista vastauksena tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen havainnoille ja suosituksille.

Ei lausuntoa.

Konsernipalvelut / Tuomas Hatinpää

Syksyllä 2021 tehtiin valtuustoaloite koskien arviointikertomuksen hyödyntämistä taloussuunnittelussa. Valtuustoaloite ja kaupunginhallituksen siihen pyytämät lausunnot käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 28.2.2022. Tarkastuslautakunta jää seuraamaan, miten kaupunginhallituksen kuntalain mukainen lausuntomenettely kehittyy valtuustoaloitteen ja siihen annettujen lausuntojen pohjalta.

Talous- ja hallintojohtajan lausunto:

Vuoden 2021 arviointikertomuksen lausunto on valmisteltu eri tavalla, kuin aiemmat lausunnot. Viranhaltijoiden antamia lausuntoja ei ole lähetty sellaisenaan kaupunginhallituksen vastauksena arviointikertomukseen, vaan viranhaltijalausuntojen pohjalta kaupunginhallitus on laatinut oman lausuntonsa, joka pitää sisällään esityksen tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Käsillä oleva dokumentti on vastaus tarkastuslautakunnan suositukseen.

7.

Tarkastuslautakunta totesi hyväksi, että käynnissä on selvitystyö konserniyhtiöiden hallitusten kokousten esityslistojen ja pöytäkirjojen keskittämistä samaan järjestelmään tai portaaliin. Tarkastuslautakunta kehotti jatkamaan hyvässä alussa olevaa selvitystyötä ja näkee selvän tarpeen tavoitteen saavuttamiselle.

Selvitystyötä konserniyhtiöiden hallitusten kokousten esityslistojen ja pöytäkirjojen keskittämisestä yhteiseen järjestelmään on tärkeä jatkaa. Yhdeksi selvitystyön isoimmista haasteista on löytää keskitetty järjestelmä, jossa käyttäjähallinta skaalautuisi helpolla tavalla myös Porin konsernin ulkopuolisille käyttäjille. Tämä koskee erityisesti tytäryhtiöitä, joissa on muitakin omistajia kuin Porin kaupunki.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan kehitystyön edistymistä.

Konsernipalvelut/Jouni Lampinen

Rahoitusjohtaja Jouni Lampisen lausunto:

Omistajaohjaus- ja rahoitusyksikkö jakaa ja tunnistaa asian tärkeyden. Toistaiseksi ei vielä kuitenkaan ole löydetty helposti skaalautuvaa järjestelmää, joka olisi myös riittävän kustannustehokas ratkaisu. Lisäksi oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan julkisuuslain ajantasaistamista ajalle 22.1.2021–30.6.2023. Valmistelusta tähän asti saatujen tietojen perusteella yksi selvitetävistä asioista on julkisomisteisten yhtiöiden päätöksenteon mahdollinen tuominen julkisuuslain piiriin. Tämä luonnollisesti vaikuttaisi suuresti niihin ominaisuuksiin, joita järjestelmältä edellytetään. Siksi ennen tuon työryhmän

lopullista mietintöä ei ole mielekästä valita järjestelmää, jonka käyttöönotto edellyttäisi niin kaupungin kuin myös tytäryhtiöiden puolella merkittävää henkilöresurssien käyttöä sekä taloudellista satsausta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää että omistajaohjaus- ja rahoitusyksikkö valmistele asian osalta esityksen toimenpiteiksi heti sen jälkeen, kun julkisuuslain muutokset ovat tiedossa.

8.

Tarkastuslautakunta suositteli, että kaikkien konserniyhtiöiden osalta raportoidaan omistajalle erikseen siitä, miten kyberturvallisuusriskejä yhtiössä hallitaan.

Tietoturvariskien osalta on myös tarkoitus edelleen jatkaa sitä käytäntöä, että tytäryhtiöt raportoivat vähintäänkin tilinpäätöksen yhteydessä, kuinka kyberturvallisuusriskejä sekä muita riskejä yhtiön hallitus ja toimiva johto hallinnoi sekä varmistaa kaikkien merkittävien riskien tunnistamisen.

Tarkastuslautakunta korostaa edelleen kyberturvallisuusriskien huomioimisen olennaisuutta nykyisessä muuttuneessa maailmantilanteessa.

Konsernipalvelut / Jouni Lapinen

Samoin omistajaohjaus- ja rahoitusyksikkö sekä konserniyhtiöt tiedostavat ja tunnistavat asian tärkeyden. Riskienhallinnan tärkeyttä on myös korostettu omistajaohjaus- ja rahoitusyksikön käymässä viestinnässä ja dialogissa tytäryhtiöiden suuntaan. Voimassa olevan konserniohjeen mukaisesti tytäryhteisön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhtiön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan ja että riskienhallinnan periaatteet on määritelty. Yhtiön sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutuvat:

- määrittelemällä selkeästi tehtävät, valtuudet ja vastuut
- noudattamalla konserniohjetta ja sen hyvän hallintotavan periaatteita
- analysoimalla toimintaympäristön muutoksia
- asettamalla riittävän haastavat strategiset tavoitteet yhtiön toiminnalle ja taloudelle
- järjestämällä riskienhallinta systemaattisella tavalla
- määrittelemällä ja vastuuttamalla riittävät valvontamenettelyt yhtiössä
- järjestämällä tiedonvälitys ja systemaattinen raportointi
- yhtiön hallitus arvioi säännöllisesti yhtiön sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan tuloksellisuutta.

Kokonaisvastuu yhtiön riskienhallinnasta kuuluu osakeyhtiölainkin sekä konserniohjeen mukaisesti aina yhtiön hallitukselle.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus ei edellytä tässä vaiheessa lisätoimenpiteitä asian osalta.

9.

Tarkastuslautakunta kysyy, tulisiko olennaisimmille henkilöstöraportissa seuratuille mittareille asettaa tavoitteita valtuustotasolla?

Nykyisessä toimintamallissa kaupunginvaltuustotasolla arvioidaan henkilöstöohjelma, siihen sisältyvät tavoitteet ja mittarit ennen ohjelman hyväksymistä. Tarvittaessa valtuustotasolla pystytään nykyisessä toimintamallissa sekä arvioimaan että määrittelemään tavoitteita henkilöstöraportissa seuratuille mittareille.

Tarkastuslautakunta peräänkuuluttaa edelleen mahdollisuutta asettaa vuosittain raportoiduille luvuille myös tavoitearvoja pelkän pitkäjänteisen seurannan lisäksi. Raportoitujen lukujen hyödyntäminen päätöksenteossa tukisi tiedolla johtamisen tavoitteita.

Konsernipalvelut / Timo Jauhiainen

Henkilöstöohjelma vuoteen 2030 asti on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 19.9.2022. Henkilöstöohjelmaan on määritelty henkilöstöpolitiikan linjaukset sekä keskeiset painopistealueet. Painopistealueille on määritelty tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Luottamushenkilöt ovat päässeet vaikuttamaan keskeisiin henkilöstöpolitiikkaa koskeviin linjauksiin, joita myös henkilöstöraportissa vuosittain raportoidaan. Kaikkiin tavoitteisiin ei ole vielä määritelty tasoa, mutta ohjelmakaudella on tarkoituksena kehittää toimenpiteitä ja mittaristoa siten, että tavoitteita voidaan edelleen konkretisoida ja arvioida niihin pääsemistä tukevien toimenpiteiden tarvetta ja toteutusta. Tiedolla johtamisen kehittäminen ei ole edennyt suunnitelmien mukaan. Syynä tähän on Sarastian heikko toimintakyky ja se, että raportointijärjestelmä ollut vain satunnaisesti käytössä vuosien 2021 ja 2022 aikana henkilöstötietojen osalta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus ei edellytä tässä vaiheessa varsinaisia lisätoimenpiteitä asian osalta. Tiedolla johtamisen osalta kaupunginhallitus edellyttää, että konsernipalvelut valmistelee sellaisen vaihtoehtoisen mallin HR- ja talousraportoinnista, jossa tämä kokonaisuus toteutetaan ilman Sarastian palveluita. Tämä tulee valmistella viimeistään vuonna 2023. Valmisteluvastuu on talous- ja hallintojohtajalla sekä henkilöstöjohtajalla

10.

Mihin suuntaan toimialojen vakituisen henkilökunnan ja sijaisten määrää halutaan kehittää?

Henkilöstömäärää ei tule määritellä etukäteen vakituisen eikä sijaisten osalta. Tavoitteena voitaisiin pitää vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön suhteellista kehittämistä. Lähtökohtaisesti vakituisella henkilöstöllä tulisi pystyä huolehtimaan perustehtävistä ja sijaisia tulisi käyttää lähinnä kausiluonteisiin ruuhkahuippuihin, lomakausien paikkaamiseen sekä yllättäviin tilanteisiin, joihin ei muuten ole voitu ennakolta varautua. Toiminnalliset tarpeet, palvelujen kysyntä ja haluttu palvelutaso määrittelevät suurelta osin henkilöstömäärän. Jonkin verran henkilöstömäärään voidaan vaikuttaa tehtäviä järjestämällä ja kehittämällä tehokkaampia työskentelytapoja. Mikäli henkilöstömäärän osalta määritellään tavoitteet, tulee toimialoilla ja laitoksissa olla mahdollisuus sekä toimivalta järjestellä ja priorisoida palvelujen tuottamista sekä tehdä tarvittavia henkilöstöä koskevia ratkaisuja.

Tarkastuslautakunta yhtyy kaupunginhallituksen näemykseen lisätä toimialojen ja liikelaitosten mahdollisuutta vaikuttaa omaan henkilöstösuunnitteluunsa asetettuihin tehostamistavoitteisiin pääsemiseksi. Tarkastuslautakunta jää seuraamaan tilanteen kehittymistä.

Konsernipalvelut / Timo Jauhiainen

Henkilöstöjohtaja Timo Jauhaisen lausunto:

Henkilöstösuunnittelu vuodelle 2023 ja siitä eteenpäin on valmisteltu toiminnallisten tarpeiden perusteella eikä erityistä henkilöstösäästöihin perustuvaa ohjelmaa ole määritelty. Toimialoilla ja laitoksilla on tarkastuslautakunnan kirjauksen mukaisesti ollut toimivalta vaikuttaa henkilöstösuunnitteluunsa eikä varsinaista tehostamistavoitetta ole talousarvion ja henkilöstösuunnitelman valmistelun yhteydessä määritelty. Kiristetty täyttölupamenettely on tehdyn päätöksen perusteella voimassa 31.12.2022 asti. Tavoitteena on lisätä henkilöstösuunnitelmien konkreettisuutta ja laatia ne siinä määrin yksityiskohtaisesti, ettei erillistä täyttölupamenettelyä tarvittaisi kuin, mikäli poiketaan vahvistetusta henkilöstösuunnitelmasta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy henkilöstöjohtajan lausuntoon ja edellyttää että lausunnossa esitetty muutos täyttölupamenettelystä valmistellaan vuoden 2022 aikana kaupunginhallituksen päätettäväksi. Valmistelusta vastaa henkilöstöjohtaja.

11.

Mikä on henkilöstön tavoiteltu koulutustaso? Onko tavoitteena lisätä henkilöstökoulutukseen käytettyjä koulutuspäiviä/toimiala?

Erikseen ei ole määritelty tavoitteeksi lisätä henkilöstökoulutukseen käytettyjä koulutuspäiviä/toimiala. Merkityksellisempää on, että henkilöstöllä on tehtävänsä hoitamisen kannalta ajantasainen ja riittävä osaaminen. Esimiesten velvollisuus on huolehtia henkilöstön ammatillisen osaamisen ajantasaisuudesta. Koulutuspäivien määrä on haastava mittari osaamisen tason ja osaamisen kehittämisen määrittelemisessä. Henkilöstön tavoiteltu koulutustaso määrittyy kunkin tehtävän ja siinä vaadittavan osaamisen sekä lakisäästeisten kelpoisuusehtojen mukaan. Porin kaupunki tukee työnantajana henkilöstönsä osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä. Erityisenä painopistealueena nähdään johtamisosaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä henkilöstön mahdollisuutta kouluttautua oman työtehtävänsä puitteissa ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tarkastuslautakunta yhtyy tavoitteeseen johtajaosaamisen tärkeydestä. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin osaan henkilöstön veto- ja pitovoimatekijöiden merkityksen alati kiristyville osajamarkkinoilla.

Konsernipalvelut / Timo Jauhainen

Henkilöstöjohtaja Timo Jauhaisen lausunto:

HR-yksikkö toteaa, että henkilöstölle ja erityisesti esihenkilöille on tarjolla runsaasti erilaista koulutusta. Erityisen runsaasti järjestetään esihenkilön työn tueksi laadittujen toimintamallien ja niihin liittyvien järjestelmien käyttöön liittyvää koulutusta. Esihenkilöille on laadittu asteittainen koulutuspolku, jonka mukaan omaa johtamisosaamista voidaan järjestelmällisesti kehittää kokemuksen karttuessa ja johtamistehtävien vaatavuuden kasvaessa. Henkilöstökoulutuksia joudutaan usein perumaan, koska niihin ei saada tarpeeksi ilmoittautujia. Osaamisen kehittämisen painopistettä tultaneen siirtämään erilaisiin kohdennettuihin koulutuksiin, jotta tarve ja tarjonta kohtaavat paremmin. Koulutusten lisäksi hyödynnetään erilaisia oppimismenetelmiä.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus ei edellytä varsinaisia toimenpiteitä asian osalta. Koulutuspolitiikkaa on perusteltua painottaa henkilöstöjohtajan lausunnon mukaisesti.

12.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota avainhenkilöriskeihin. Avainhenkilöiden menettämiseen liittyvät riskit tulee tiedostaa niin toimialojen johdon tasolla kuin HR-yksikön oman henkilöstöresurssin kohdallakin.

HR-yksikkö ohjeistaa ja tukee toimialoja ja laitoksia henkilöstö- ja koulutussuunnittelussa. Tavoitteena on ennakoida mahdolliset henkilöstö- ja osaamisriskit, jotta organisaation toimintakyky säilyy myös ennakoimattomissa tilanteissa. Kaupunkiorganisaatiossa on huomattava määrä tehtäviä, jotka ovat joko yhden henkilön tai hyvin pienen henkilöstöryhmän vastuulla. Tällaisia on erityisesti tukipalveluissa, muun muassa HR-toiminnot, turvallisuus, talous- ja hallinto sekä viestintä, samoin erityistoiminnoissa, joissa osaaminen on hyvin erikoistunutta. Henkilöstösuunnittelussa tulee määritellä henkilöstön sijaisuudet siten, että osaaminen ei jäisi pelkästään yhden henkilön varaan. Avainhenkilöriskit ja toiminnan organisointi tulee huomioida hyvinvointialueuudistuksessa erityisesti konsernipalvelujen tukitoimintojen järjestämisen ja erityistä osaamista vaativien tehtävien osalta.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä henkilöstön mahdollisuutta kouluttautua oman työtehtävänsä puitteissa ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tarkastuslautakunta yhtyy tavoitteeseen johtajaosaamisen tärkeydestä. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin osaan henkilöstön veto- ja pitovoimatekijöiden merkityksen alati kiristyvillä osajamarkkinoilla.

Konsernipalvelut / Timo Jauhiainen

Henkilöstöjohtaja Timo Jauhaisen lausunto:

Henkilöstösuunnittelun valmistelua koskevassa ohjeistuksessa toimialoja ja laitoksia kehoitetaan kiinnittämään huomiota avainhenkilöriskeihin ja pyrkiä ennakoimaan mahdollista poistumaa tällaisista tehtävistä. Rekrytointeja tulee erityisesti tällaisissa tehtävissä tehdä etupainotteisesti mikäli mahdollista. Riskienhallinnan ohjausryhmässä on käsitelty avainhenkilöriskejä ja turvallisuuspäällikön johdolla tullaan kartoittamaan kaikkien toimialojen ja laitosten tehtävät osaamisriskien näkökulmasta. Osaamisen laajentamisella ja toimivilla sijaisjärjestelyillä avainhenkilöriskiä voidaan vähentää.

Työnantajan pito- ja vetovoimaa pyritään parantamaan muun muassa palkkausjärjestelmiä kehittämällä sekä hyödyntämällä paikallista sopimista. Esihenkilöiden johtamisosaamisen kehittäminen sekä sisäisen viestinnän avulla positiivisten asioiden esille nostaminen vaikuttavat merkittävästi kilpailukykyimme työmarkkinoilla.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus ei edellytä varsinaisia toimenpiteitä asian osalta. Koulutuspolitiikkaa on perusteltua painottaa henkilöstöjohtajan lausunnon mukaisesti.

13.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä varhaiskasvatuksen siirtymistä sähköiseen työvuorosunnitteluun. Tarkastuslautakunta myös kannustaa jatkamaan tiedolla johtamisen kehittämistä, jotta käytössä olevat henkilöstö- ja tilaresurssit tulevat hyödynnetyksi parhaalla mahdollisella tavalla.

Varhaiskasvatuksen palveluista ja resursseista on saatavissa erilaista tietoa sähköisistä sovelluksista toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lisäksi johtamisjärjestelmää on suosituksen mukaan tiivistetty johtamisresurssin osalta.

Tarkastuslautakunta pitää tapahtunutta kehitystä hyvänä ja kannustaa edelleen jatkamaan sähköisen työvuorosunnittelun käyttöönottoa kaikissa päiväkodeissa.

sivistystoimiala/ Esa Kohtamäki

Sivistysjohtaja Esa Kohtamäen lausunto

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön on tullut useita muutoksia auditointiraportin jälkeen. Näitä ovat muun muassa:

- Subjekttiivinen päivähoito-oikeuden laajentuminen.
- Ryhmäkoon enimmäismäärän tiukennus.
- Palvelurakenteeseen tehdyt muutokset.
- Lasten määrän väheneminen mutta osallisuuden voimakas kasvu.
- Epidemioista johtuvat lasten ja henkilökunnan suuret poissaolot.
- Esimiesten määrän karsiminen.
- Sähköisen toiminnan lisääntyminen ja odotukset käyttäjien välillä.
-

Muutosten vuoksi on yhä tärkeämpää edistää tarkastuslautakunnan esille nostamaa tiedolla johtamista ja vuorovaikutusta eri toimijoiden kesken. ICT-yksikön johdolla on ryhdytty selvittämään nykyisen asiakastietojärjestelmän kehittämismahdollisuuksia tai mahdollisuutta ottaa käyttöön entistä parempi järjestelmä, jolla olisi myös yhteys perusopetuksen järjestelmään. Mahdolliset muutokset toteutuvat aikaisintaan 2024–2025.

Uusi sähköinen työaikajärjestelmä on tällä hetkellä pilotoivana 7 päiväkodissa ja otettaneen käyttöön kaikissa yksiköissä vuoden 2023 aikana. Hr-yksikkö selvittää lisäksi, onko pilotoiva ohjelma sellainen, että se voitaisiin ottaa käyttöön laajemminkin Porin kaupungin muissa yksiköissä.

Vastuhenkilöt: yksikön päällikkö Ritva Välimäki ja ICT-yksikön päällikkö Ilkka Manninen

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että sähköinen työaikajärjestelmä on käytössä kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä vuoden 2023 aikana. Vastuu asiasta on varhaiskasvatuspäälliköllä ja henkilöstöjohtajalla. Muita lausunnossa esitettyjä toimenpiteitä tulee edistää niin, että mahdolliset määrärahatarpeet voidaan huomioida vuoden 2024 talousarvion laadinnassa. Vastuu näistä on sivistysjohtajalla ja tietohallintojohtajalla.

Tarkastuslautakunta näki elinvoima- ja ympäristötoimialan perustamisen mahdollistavan toimialan yksiköiden entistä tiiviimmän yhteistyön ja ympäristöasioiden integroimisen paremmin elinvoima-ajatteluuun. Tarkastuslautakunta totesi, että toimialajärjestelyyn liittyvien hyötyjen saavuttaminen vaatii, että elinvoima- ja ympäristötoimialan tehtäville määritellään selkeät seurattavat tavoitteet ja mittarit.

Elinvoima- ja ympäristötoimialalle ollaan määrittelemässä vuosittavoitteita mittareineen, suunnittelu- ja kehittämisyksikkö vastaa eräiden toteutumisesta. Elinvoima- ja ympäristötoimiala kuitenkin toteaa tarkastuslautakunnan tavoin, että tavoitteiden menestyksellinen saavuttaminen vaatii tarvittavat talouteen ja henkilöstöön liittyvät resurssit.

Elinvoima- ja ympäristötoimiala / Jouko Hautamäki

Elinvoima- ja ympäristötoimialalle on määritelty TOP 10 -kehittämishankkeet. Tarkastuslautakunta on todennut, että elinvoima- ja ympäristötoimialalta vaikuttaa edelleen puuttuvan TOP 10 -kehittämishankkeisiin liittyvät elinvoima- ja ympäristötoimialan tai toimialan johtoryhmän vahvistamat vuosittavoitteet. Tarkastuslautakunta huomii elinvoima- ja ympäristötoimialan laajat toiminnalliset vaikutusmahdollisuudet koko kaupungin tasolla, vaikka toimialan toiminnot eivät toimintakatteiden valossa kuulu kaupungin TOP 11 -prosessiin.

Elinvoima- ja ympäristötoimialan vs. toimialajohtaja Jouko Hautamäen lausunto:

Vuoden 2022 talousarviossa elinvoima- ja ympäristötoimialan tavoite on määritelty kaupungin elinvoima -kohdan palvelulupauksena. Vuodelle 2023 elinvoima- ja ympäristötoimiala kehittää tavoitteitaan ja mittareitaan. Selkeät tavoitteet ja mittarit auttavat kohdistamaan toimenpiteitä ja resursseja elinvoiman edistämisen kannalta tärkeisiin teemoihin. Toimiala on johtamassa vuoden 2023 talousarvioon Pori 2030 -strategiasta omat toimialaa koskevat tavoitteet ja niille mittarit, sekä tehnyt yhteistyössä muiden toimialojen kanssa läpileikkaavat yhteiset kaupunkitason vuosittavoitteet ja niille mittarit. Elinvoima- ja ympäristötoimialalle TA23:een on myös määritelty kaksi ns. top-prosessia, joukkoliikenne ja työllisyydenhoito, joille tulee niin ikään omat tavoitteensa ja mittarinsa. Lisäksi elinvoima- ja ympäristötoimialaan liittyviä tavoitteita ja mittareita sisältyy mm. Prizztech Oy:n, Satakunnan Ammattikorkeakoulu Oy:n ja Porin Linjat Oy:n vuosittavoitteisiin myös vuodelle 2023.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus toteaa, että elinvoima- ja ympäristötoimialan tavoitteenasetannan osalta arviointikertomuksessa esitetyt puutteet on korjattu/korjataan vuoden 2023 talousarvioprosessin yhteydessä. Jatkotoimenpiteitä ei tarvita.

Tarkastuslautakunta näki tarpeen keskitetylle hanketoiminnolle, koska hankkeiden katsottiin tuovan Porin kaupungille resursseja kehittämistoimintaan rahoituksen ja asiantuntemuksen muodossa. Hankkeiden tulosten pitkän aikavälin hyötykäytön varmistamisen lisäksi tarpeita on hankkeiden talousasioiden keskitetylle järjestämiselle. Hanketoiminto voisi myös kartoittaa ja mainostaa hankkeita läpi organisaation sekä estää aiheeltaan päällekkäisiin hankkeisiin osallistumisen.

Tarkastuslautakunnan ajatus hankkeiden talousasioiden keskittämisestä on paikallaan, varsinkin kun kaupunki toteuttaa paljon muitakin kuin ympäristöhankkeita. Samalla kokonaiskäsitys kaupungin toteuttamista eri hankkeista ja mahdollisista synergiaeduista paranisi. Substanssityö jäisi edelleen hankkeisiin. Tarve olisi kuitenkin myös erityyppisiä ulkopuolisia rahoitusmahdollisuuksia seuraavalle ja niistä eri osapuolille tiedottavalle henkilöresurssille. On myös kannattavaa selvittää, miten esim. Satakunnan ammattikorkeakoulun hankeosaamista voitaisiin hyödyntää hanketoiminnan kehittämisessä.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan Porin kaupungin hanketoiminnan kehitystyön edistymistä.

Elinvoima- ympäristötoimiala / Jouko Hautamäki
Sivistystoimiala / Esa Kohtamäki

Elinvoima- ja ympäristötoimialan vs. toimialajohtaja Jouko Hautamäen lausunto:

Hanketoimiston kehittämistyö on kesken, ja, kuten tarkastuslautakunta toteaa, on järkevää tehdä yhteistyötä kaupunkikonserniin kuuluvien vakiintuneiden hanketoimijoiden kanssa. Erityisesti Prizztechillä ja Satakunnan ammattikorkeakoululla on vahvaa hanketoimintaosaamista. Hyvää yhteistyöstä teemme jo nyt Satakuntaliiton ja West Finland European Officen kanssa erityisesti avautuvien rahoitus- ja hankehakujen tiedotuksessa. Hyvä on kuitenkin muistaa resurssitarve. Hankerahoitus ei ole tarkoitettu vakiintuneen toiminnan rahoittamiseen, jolloin hankkeen toteuttaminen joko sitoo olemassa olevaa henkilöstä varsinaisesta päivittäistyöstä tai vaatii määräaikaista työntekijöitä. Hankkeessa toteutuneiden tavoitteiden ja uusien toimintatapojen juurruttaminen päivittäiseen arkeen vaatii tarkkaa suunnittelua. Kuitenkin oikein kohdistetuilla kehittämishankkeilla voidaan saavuttaa merkittäviä parannuksia. Tästä esimerkkinä Jokikeskus 2 -projektin yhteyteen saatu n. 2 Me:n valtion rahoitus kevyen liikenteen olosuhteiden kehittämiseen normaalitasosta. Hanketoimiston perustamisesta on tehty myös valtuustoaloite, johon vastaaminen on toimialalla valmistelussa.

Sivistysjohtaja Esa Kohtamäen lausunto:

Hanketoimintojen keskittäminen ja kaupungin hallinnoimien hankkeiden ympärille rakentuvan organisaation luominen on kannatettavaa kehitystä. Sivistystoimialalla toimii vuositasolla merkittävä määrä hankkeita. Näistä osa on suoraan substanssin toimintaan kohdistuvia ja osa (esim. keskustan kehittämiseen ja lähiöiden toimintaan keskittyvät hankkeet) sisältää runsaasti läpileikkaavia teemoja elinvoima- ja ympäristötoimialan tai teknisen toimialan tavoitteiden kanssa.

Opetus- ja varhaiskasvatyksen hankkeista suuri osa on suoraan toimintaan kohdennettua erillishankkeita (OKM ja OPH tavanomaiset rahoittajat), jossa hankkeen hakeminen, hallinnoiminen ja raportointi ei ole mahdollista kuin subjektiyksikössä. Ajoittain kaivataan konsultaatioapua vaikkapa hankkeisiin liittyviin sopimuksiin tai talousraportointiin. Tällainen palvelu tulee varmistaa, ja sen merkitys korostui toimialan yhteisten palveluiden purkamisen myötä.

Keskitettyyn kaupunkin sisäiseen hankeorganisaatioon resursointi auttaisi paitsi hankkeiden sisällä tehtävää poikkihallinnollista yhteistyötä niin loisi myös uusia mahdollisuuksia eri toimialojen yhteisten kehitysideoiden hankkeistamiseen ja näin potentiaalisesti lisäisi myös ulkopuolisen rahoituksen määrää eri yksiköiden käyttö- ja investointitaloudessa. Keskitetty yksikkö mahdollistaisi laajempia yhteistyöhankkeita vaikkapa EU-rahoituksen saamiseksi. Näihin hankkeisiin tulisi olla esimerkiksi kaupunginhallituksen omarahoitusvarausta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että hanketoiminnan osalta valmistellaan viimeistään vuoden 2023 aikana esitys nykyistä toimintatapaa järjestelmällisemmästä toimintamallista. Vastuu asiasta on kaupunginjohtajalla.

16.

Tarkastuslautakunta näki tarpeen käynnistää uudelleen keskustelu Porin kaupungin vastuullisuusraportoinnista eri sidosryhmien suuntaan. Tämä nähdään alueen elinvoimaa edistäväksi tekijäksi kunnan vastuullisen toiminnan toimiessa yhtenä alueen vetovoimatekijänä.

Ajatus vastuullisuusraportoinnin käynnistämisestä on kannatettava, mutta vetovastuun ja resurssoinnin oltava konsernipalveluiden vastuulla.

Konsernipalvelut / Tomi Lähteenmäki

Tarkastuslautakunta toteaa, että vastuullisuusraportoinnin merkitys ei ole ainakaan vähentynyt vuoden 2021 aikana. Tarkastuslautakunta näkee tarpeen edelleen keskustelun avaamiselle, mutta nyt jo myös konkreettisten toimenpiteiden suunnittelulle.

Strategia- ja hyvinvointijohtaja Tomi Lähteenmäen lausunto:

Vastuullisuusraportointi viittaa EU:n direktiiviin pohjautuvaan Kirjanpitolain veloitteeseen, jonka mukaan pörssiyhtiötä ja muita suuria, yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiötä edellytetään raportoimaan yhteiskuntavastuustaan. Kunnissa yhteiskuntavastuu jakautuu taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen.

Porin kaupunki raportoi avoimesti ja säännöllisesti talouden toteutumisesta kunta- ja konsernitasolla. Samoin Porin kaupunki raportoi avoimesti ja säännöllisesti sosiaalisesta vastuustaan hyvinvointikertomuksilla ja -raporteilla sekä henkilöstöraportilla. Ympäristövastuun osalta raportointia on syytä kehittää.

Porin kaupunki tulee vuodesta 2023 alkaen raportoimaan kaupunginvaltuustolle kestävän kehityksen tavoitteiden (SDG:t) toteutumisesta vuosittain. Raportoinnista vastaa konsernipalvelut yhdessä elinvoima- ja ympäristötoimialan suunnittelu- ja kehittämissyksikön kanssa.

Resurssiviisaustavoitteiden edistymisestä raportoidaan Porin kiertotalouden tiekartan valmistuttua vuosittain vuodesta 2024 alkaen. Raportoinnista vastaa elinvoima- ja ympäristötoimialan suunnittelu- ja kehittämissyksikkö.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Ympäristövastuun osalta raportointia kehitetään vaiheittain lausunnossa todetulla aikataululla. Vuonna 2025 tämä osa-alue tulee olla valmis kokonaisuutena. Vastuu asiasta on elinvoima- ja ympäristötoimialan johtajalla.

17.

Tarkastuslautakunta kysyi, miten esimerkiksi Porin kaupunki pystyy päätöksenteollaan vaikuttamaan siihen, että valtion lisätukea saanut lähihoitajakoulutus saadaan nuoria kiinnostavaksi ja esimerkiksi vanhustenhuolto alana houkuttelevammaksi?

Ei lausuntoa Porin kaupungilta. Länsirannikon Koulutus Oy:n lausunto on annettu kaupunginhallituksen lausuntona asiaan. Arviointikertomuksessa esitetty kysymys vanhuspalvelujen koulutuksen vetovoiman parantamiseksi on ajankohtainen ja koskee lähes kaikkia Suomessa toimivia ammattioppilaitoksia. Lähihoitajakoulutuksen osalta vetovoimaisuus sitä vastoin on Länsirannikon Koulutus Oy:n näkemyksen mukaan kunnossa, mutta pullonkaulaksi on muodostumassa soveltuvien opiskelijoiden määrä. Ratkaisuna tähän näemme olemassa olevan henkilöstön jatkokoulutuksen sekä työ- ja koulutusperäisen muuton lisäämisen.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että Porin kaupungin kaupunginhallitus ei ole antanut lausuntoa siitä, miten se voisi päätöksenteollaan vaikuttaa lähihoitajakoulutuksen vetovoimaisuuteen alueella tai vanhustenhuollon houkuttelevuuteen alana.

Elinvoima- ja ympäristötoimiala
Jouko Hautamäki

Elinvoima- ja ympäristötoimialan vs. toimialajohtaja Jouko Hautamäen lausunto:

Hoitoalan työvoimapula, kuten yleisemmin koko maakuntaa ja maata koskeva osaajapula on haaste paitsi yritysten kasvulle, myös koko maan hyvinvointijärjestelmälle. Perusongelma lienee johdettavissa väestön vanhenemisesta ja ikäluokkien pienemisestä, jolloin oppilaitokset ja yritykset joutuvat kilpailemaan vähenevistä opiskelemaan ja työhön suuntaavista ikäluokista. Olemme elinvoima- ja ympäristötoimialalla sekä sivistystoimialalla etsimässä ongelmaan ratkaisua Satakunnan ELY-keskuksen vetämässä projektissa, jossa pyritään luomaan Satakunnasta ulkomaalaisille työntekijöille ja opiskelijoille houkutteleva työ- ja opiskelu ympäristö. Tavoitteena on, että ulkomailta saapuvan henkilön tai perheen asettuminen uuteen elinympäristöön olisi mahdollisimman helppoa ja sujuvaa, ja että myös työn tai opiskelun ulkopuolisessa elämässä olisi sisältöä. Palveluita on jo hyvin olemassa, mutta ne ovat pirstaloituneina eri organisaatioihin ja siten hankalasti löydettävissä. Kehittämistyöhön osallistuu valtaosa Satakunnan kunnista, oppilaitoksia ja maakuntaliitto sekä kehittämissyhtiö. Maakunnan laajuisena palvelusta saadaan resurssitehokas.

Hoitotyön julkisuuskuvasa on viime aikoina tapahtunut heikentymistä, mikä vaatii myös alan työnantajien toimenpiteitä. Haasteita lisää meneillään oleva hyvinvointialueiden käynnistymisvaihe, jossa perusorganisoituminen toistaiseksi vähentäne huomiota alan vetovoimaisuuden kehittämiseltä.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus toteaa, että kaupunki on mukana ely-keskuksen vetämässä projektissa, jolla pyritään vaikuttamaan ulkomailta saatavan työvoiman lisäämiseen. Kaupunginhallitus ei edellytä muita toimenpiteitä tässä vaiheessa.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta arvostaa kehitystä, jossa valtuuston asettamia tavoitteita on keskitetty eniten rahaa kuluttavien prosessien seurantaan. Tarkastuslautakunta kuitenkin kysyy, onko pelkästään kustannusten perusteella seurantaan nostettavat TOP 11 -prosessit oikea ohjaustapa vai onko vaarana, että jokin tärkeä kokonaisuus jää näin kaupunginvaltuuston ohjauksen ulkopuolelle? Esimerkiksi elinvoima- ja ympäristötoimialan prosessit eivät tässä järjestelyssä nouse euromääräisesti merkittävien, ohjattavien prosessien joukkoon. Kuitenkin elinvoima- ja ympäristötoimialalla on laajat toiminnalliset vaikutusmahdollisuudet koko kaupungin tasolla ja sen toiminta kytkeytyy keskeisesti kaupungin strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Nykytilanteessa elinvoima- ja ympäristötoimialalta puuttuvat sekä valtuuston asettamat vuositavoitteet että lautakuntatasolla vahvistetut vuositavoitteet. Tarkastuslautakunta muistuttaa selkeän tavoiteasetannan olevan toimialan ohjauksen kannalta keskeinen tekijä.

Talous- ja hallintojohtaja Tuomas Hatanpään lausunto:

Vuoden 2022 talousarviossa TOP11 prosessit kattoivat noin noin 70 prosenttia kaupungin toimintamenoista. Vuoden 2022 talousarviossa, johon ei enää sisälly sosiaali- ja terveydenhuollon menoja, on keskitytty 10 kalleimpaan prosessiin. Ne kattavat kaupungin talousarviosta noin 80 prosenttia. TOP10 mallissa kaikilta toimialoilta on mukana prosesseja. Elinvoima- ja ympäristötoimialalta mukana ovat nyt työllisyshoito ja joukkoliikenne. Muut ko. toimialan prosessit taas tulevat huomioitua pääosin talousarvion elinvoimaosiossa. Uuden strategian mukaiset tavoitteet, teot niiden toteuttamiseksi ja mittarit näille on saatu erittäin kattavasti huomioitu TOP10-mallissa. Onnistumista ja järjestelmän toimivuutta voidaan tarkastella vuoden 2023 tilinpäätöksen yhteydessä.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus toteaa, että vuoden 2023 talousarviossa on huomioitu arviointikertomuksessa esiin nostetut epäkohdat. Tällä hetkellä ei edellytetä muita toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka kaupungin alijäämäinen tulos olisikin suunniteltua, ei sitä voi suositella pitkän aikavälin selviytymiskeinoksi.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan rahoitusvarallisuuden vertailu osoittaa pelkän velkamäärän tarkastelun sijaan kuvaavammin kaupungin vähäisten rahojen ja pankkisaamisten, maltillisen rahoitusarvopaperiomaisuuden sekä toisaalta suurehkojen leasing-, elinkaari- ja pitkäaikaisten vuokravastuiden merkityksen kaupungin nettovarallisuusaseman muodostumisessa.

Tarkastuslautakunta esittää vakavan huolensa kaupungin viimeaikaisesta nopeasta velkaantumistahdistista.

Talous- ja hallintojohtaja Tuomas Hatanpään lausunto:

Poliittiset ryhmät ovat valtuustososopimuksessa sitoutuneet tasapainottamaan talouden vuoteen 2025 mennessä. Talousarvioesitykset tullaan laatimaan tämän tavoitteen mukaisesti. Kaupungin kiihtynyt velkaantuminen liittyy sekä alijäämaiseen talouteen että liian raskaaseen investointiohjelmaan. Myös lähivuosien investointitarpeet ovat huomattavat. Ottaen huomioon yleinen talouskehitys mukaan lukien korkotason nousu, velkaantumisen vauhtia on pakko hillitä, mikä tulee tarkoittamaan todennäköisesti myös investointisuunnitelman ja tiedossa olevien investointitarpeiden aikataulutusta pidemmälle aikajänteelle. Esityksestä vastaa kaupunginjohtaja ja kaupunginhallitus, mutta lopulliset päätökset tekee kaupunginvaltuusto. Menettely on osa valtuustososopimuksen täytäntöönpanoa ja sen etenemistä voidaan tarkastella vuosittain.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus toteaa, että kaupungin taloutta tasapainotetaan valtuustososopimuksen linjausten mukaisesti. Valmisteluvastuu on kaupunginjohtajalla.

Koronapandemian hieman helpottaessa rajoitusten aikana kasvanut saamatta jääneen julkisen palvelun velka tulee esiin seuraavien vuosien aikana. Maailmanpolitiikassa jatkuva epävakaa tila lisää vaatimuksia julkisen talouden vakaalle hoitamiselle eikä lisävelkaantumiselle ole sijaa. Talouskasvun pysyessä vaatimattomana ja sen lisäksi inflaation kääntynyt pitkältä ajalta rajuun nousuun on kestävästi rahoitettu julkinen talous avainasemassa toimivien palveluiden turvaamisessa myös jatkossa. Tämän saavuttamiseen tarvitaan pitkän aikavälin suunnitelmia sekä selkeitä ja toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä.

Talous- ja hallintojohtaja Tuomas Hatanpään lausunto:

Kaupungin talousarvio on sisältänyt yhdentoista kalliimman palveluprosessin osalta kymmenen vuoden kuvaukset palvelutarpeen ja kustannusten kehityksestä. Näihin on myös sisällytetty toimenpiteet, joilla kustannusten kasvua hillitään. Jatkossa tarkasteltavia prosesseja on 10 ja niistä pienimmät yltyvät enää noin yhden miljoonan luokkaan. Jo tässä vaiheessa valmistelua voidaan huomata, että tehostamis- ja säästämissä mahdollisuudet heikentyvät soteuudistuksen myötä merkittävästi. Palveluissa huomattavaa säästöpotentiaalia ei juurikaan ole muualla kuin perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Iso kysymysmerkki kuitenkin on, halutaanko näihin sisältyvää säästöpotentiaalia koskaan edes hyödyntää. Kaupungin talouden kannalta muut kuin peruspalveluiden tuotantoon liittyvät tekijät tulevatkin olemaan isommassa roolissa kuin aiemmin. Mitä omaisuutta kaupungin kannattaa omistaa, on jatkossa keskeinen kysymys. Tämän osalta tarvitaan suunnitelmallisuutta mutta tarvittaessa myös ketteryyttä päätöksenteossa. Tähän tulee kiinnittää erityishuomio.

Muutamien askelmerkkien osalta on syytä asettaa tavoitteita jo vuodelle 2023. Tavoiteltavaa on, että esim. sotekiinteistöjen osalta on vuoden 2023 loppuun mennessä suunnitelma, joka kantaa pitkälle tulevaisuuteen.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus tulee esittämään riittävät toimet kaupungin talouden tasapainottamiseksi. Omaisuusjärjestelyihin tullaan kiinnittämään erityinen huomio. Valmistelu on käynnistynyt vuoden 2023 talousarvion laadinnan yhteydessä ja siitä vastaa kaupunginjohtaja.

21.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että Porin palveluliikelaitos on aikanaankin perustettu tuomaan tehokkuutta ja varmuutta kaupungin tukitoimintoihin. Useista toimintavuosista huolimatta aidon tilaaja-tuottajamallin ja liiketaloudellisten toimintatapojen käyttöönotto vaikuttaa edelleen olevan kesken. Vaikka ruokahävikin minimoimiseen tähtäävän teemaviikkojen tavoitteet sinällään ovatkin positiivisia, niistä saatavien taloudellisten säästöjen hyöty jäänee toiminnan kokonaiskustannuksiin nähden maltilliseksi. Toiminnan tehostamista koskevaa tavoitetta tulee seurata taloudellinen mittari, joka kertoo tuottajalle tai jopa tilaajalle syntyneen euromääräisen säästön. Tarkastuslautakunta kehottaa jatkossa kiinnittämään enemmän huomiota kustannustehokkuutta ja skaalautuvuutta edistävien toimintamallien luomiseksi myös kaupungin tukitoiminnoissa sekä raporttoimaan tehokkuudesta kertovista toimista uskottavasti.

Palveluliikelaitoksen vs. johtaja Jani Sundellin lausunto:

Porin Palveluliikelaitos toimii osana Porin kaupungin hallintoa ja taloutta ja näin ollen tilaaja-tuottajamallin hyödyntäminen nykyisessä mittakaavassa on tähän nähden kannattavaa ja siten riittävää. Palveluliikelaitoksen toimintaa johdetaan liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti, noudattaen kuitenkin Kaupungin yhteisiä toimintatapoja- /malleja.

Täydellisessä tilaaja-tuottajamallissa toiminnalliset ja liiketaloudelliset intressit tilaajan ja tuottajan välillä eivät aina välttämättä ole yhteneväisiä sekä toisiaan tukevia. Palveluliikelaitoksen on osana kaupungin hallintoa ja taloutta ajattava liikelaitoksen taloudellisten etujen sijaan kaupungin kokonaistaloudellisia etuja. Liikelaitoksen näkemyksen mukaan, liiketaloudellisin perustein ja kaupungin kokonaistaloudellisiin intresseihin perustuvalla tilaaja-tuottajayhteistyöllä on mahdollista saavuttaa liikelaitosmallilla toimittaessa enemmän hyötyä, kuin täydellisellä tilaaja-tuottajamallilla.

Tilinpäätös, talous- ja henkilöstöraportit ovat Palveluliikelaitoksen ensisijaisia talouden mittareita. Ruokahävikin euromääräinen hyöty suhteessa kokonaistalouteen on maltillinen, mutta raaka-ainekustannusten jatkuvasta noususuhdanteesta johtuen sen merkityksen voidaan tulevaisuudessa olettaa kasvavan. Ateriatuotanto ei myöskään ole varsinainen tukitoiminto, joten sen käyttäjää ohjaava vaikutus tulee myös tunnistaa. Seurannan tarkoituksena onkin taloudellisten ja laadullisten seikkojen ohella osaltaan pyrkiä lisäämään lasten ja nuorten tietoisuutta omien valintojen vaikutuksista ympäröivään maailmaan.

Toimintamallien skaalautuvuus on palveluliikelaitoksen omien toimintamallien kehityksessä ja muutostilanteissa ensisijainen lähtökohta. Merkittävimpiä aiemmin kehitettyjä ja edelleen käytössä olevia skaalautuvia toimintamalleja ovat valmistuskeittiöiden keskittäminen ja tätä kautta valmistuskeittiöiden muutokset palvelukeittiöiksi, kohde- /toimintokohtaiset henkilöstömitoitukset sekä yhdistelmätyön teko.

Työvoimavaltaisena alana skaalautuvuus on kuitenkin jossain määrin rajallista, edellyttäen usein palveluliikelaitoksesta riippumattomia toimia, kuten palveluverkoston keskittämistä. Palveluliikelaitos kuitenkin jatkaa osaltaan skaalautuvien toimintamallien kehitystä myös tulevaisuudessa.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy vs. johtajan lausuntoon. Asioita on syytä kehittää lausunnossa mainituilla tavoilla. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan edellytetä erillisiä toimenpiteitä.

Kaupunkikonserni

22.

Tarkastuslautakunta näkee hyväksi, että omistajapoliittiset linjaukset on viety yhteisötasolle. Omistaja on ottanut kantaa siihen, mikä on esimerkiksi tytäryhtiöiden omistamisen peruste ja strategisten tytäryhtiöiden kohdalla strateginen tehtävä. Omistaja on myös linjausten kautta kertonut konserniyhteisöille, mitkä ovat ne asiat yhteisöjen toiminnassa, joiden kehitystä halutaan omistajan toimesta seurata pidemmällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan sitä, miten Porin kaupungin konsernirakenne kehittyy. Erityisesti seura-

taan sitä, millaisilla päätöksillä pieniin yksiköihin hajautuneet kiinteistöomistukset saadaan selkeytettyä niin, että niiden kehittäminen mahdollistuu omistajan kannalta parhaalla tavalla.

Suisto Kiinteistöt Oy:n strategisen merkityksen arvioidaan muuttuneen vuoden 2021 tapahtuneen fuusion sekä kiinteistöostojen myötä. Tarkastuslautakunta kysyy, tulisiko Suisto Kiinteistöt Oy luokitella jatkossa strategiseksi konserniyhtiöksi?

Tarkastuslautakunta toteaa huolestuneena, että Ukrainan suurta inhimillistä kärsimystä aiheuttava kriisi tulee aiheuttamaan myös monenlaisia uhkia yhtiöiden toimintaan.

Rahoitusjohtaja Jouni Lampisen lausunto:

Omistajaohjaus- ja rahoitusyksikkö toteaa samoin, että yhteisökohtaisen linjan valitseminen on osoittautunut hyväksi ratkaisuksi. Samantyyppisen linjan valitsemista pohditaan myös muutamassa muussakin suuressa kaupungissa, missä on parhaillaan käynnissä omistajastrategian päivitys.

Sote-kiinteistöjä koskevat ratkaisut tulevat tehtäväksi ensimmäisten joukossa. Varsinainen yhtiöitys kaupungin omistamien sote-kiinteistöjen osalta tulee tehdä viimeistään vuosina 2025–2026. Aikataulu tulee hyvinvointialueen kanssa tehtävien vuokrasopimusten kestosta (3+1 vuotta). Ennen yhtiöittämistä tarvitaan valtion/eduskunnan päätös varainsiirtoveron verohuojennuslaista ja sen voimaantulosta. Lisäksi ennen varsinaista yhtiöittämistä tarvitaan tietoa myös siirtyvien kohteiden arvonmäärityksistä. Tulevassa ”kiinteistöpoliittisessa ohjelmassa” tulisi linjata kaupungin nykyisten kiinteistöomistusten omistamisesta, kehittämisestä, nykyisten kiinteistöyhtiöiden mahdollisesta fuusioimisesta isommiksi kokonaisuuksiksi sekä rakennuttamiseen ja rakentamiseen kohdistettavien resurssien allokoinnista kaupunkikonsernin sisällä.

Omistajaohjaus- ja rahoitusyksikkö on käynnistänyt valmistelun, jotta Suisto Kiinteistöt Oy määriteltäisiin yhdeksi kaupungin strategiseksi konserniyhtiöksi. Voimassa olevan konserniohjeen mukaisesti kaupunginhallitus määrittelee ja nimeää strategiset yhteisöt erillisellä päätöksellään. Alustava aikataulu muutokselle olisi 1.1.2023.

Uhkakuvat eivät ole tarkastuslautakunnan vuoden 2021 arviointikertomuksen antamisen jälkeen juurikaan pienentyneet, vaan esim. talouden taantumapelot, inflaation kiihtyminen, korkojen nousupaine sekä erityisesti energian ja polttoaineiden hinnan nousu ja jopa mahdolliset energian käytön rajoitukset ovat merkittäviä riskejä ei pelkästään kaupungille ja sen tytäryhtiöille, vaan myös valtakunnallisesti sekä koko Euroopassa.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että kiinteistöpoliittisessa ohjelmassa huomioidaan lausunnossa esitetyt asiat. Valmisteluvastuu tästä on rahoitusjohtajalla. Myös Suisto Kiinteistöjen osalta edetään lausunnossa esitetyllä tavalla. Sotekiinteistöjen tulevaisuuden osalta valmistelu tulee erikseen organisoida ja asian valmisteluun osoittaa resurssit. Tästä valmisteluvastuu on kaupunginjohtajalla. Organisointi tämän osalta tulee olla valmis 2022 vuoden loppuun mennessä.

Muut havainnot

23.

Tarkastuslautakunta painottaa muutosjohtamisen tärkeyttä, jotta porilaisten sote- ja pelastustoimen palvelut kehittyvät jatkossakin asiakasnäkökulma edellä. Organisaatiomuutosten keskeistä tulee edelleen olla Satakunnan hyvinvointialueella asuvien kuntalaisten palvelujen toimivuus.

Strategia- ja hyvinvointijohtaja Tomi Lähteenmäen lausunto:

Satakunnan hyvinvointialue aloittaa toimintansa 1.1.2023. Muutosvaiheeseen liittyy riskejä erityisesti tiedonkulkuun liittyen. Palvelut ovat Porissa olleet hyvällä tasolla ja kaupungin omistamien kiinteistöjen tilojen käyttö optimaalista, mutta niihin liittyy erityisesti pitkän aikavälin riskejä. Porin kaupunginhallitus asetti 15.8.2022 yhdyspintatoimikunnan valmistelemaan lainsäädännön mukaisia hyvinvointialueen ja Porin kaupungin yhteistyöhön liittyviä tehtäviä. Yhdyspintatoimikunta on muutosvaiheessa keskeinen toimija, mutta asiakaslähtöisyys ja palvelujen toimivuus ratkaistaan Porin kaupungin ja Satakunnan hyvinvointialueen välisissä virallisissa neuvotteluissa.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Koska yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on vasta muodostumassa, konkreettisia tavoitteita kuntalaisten palveluiden osalta on mahdoton asettaa. Sen sijaan toimiva yhteistyömalli hyvinvointialueen kanssa tulee olla valmis vuoden 2023 loppuun mennessä. Vastuu asiasta on konsernipalveluluiden Strategia- ja hyvinvointiyksiköllä.

24.

Tarkastuslautakunta näkee tarpeen selkeämmälle linkitykselle kaupunkistrategiassa määriteltyjen mittareiden ja tavoitteiden sekä käytännön toiminnan välillä. On tärkeää, että kaupungin toiminnalle asetetut strategiset tavoitteet ovat kaikkien toimijoiden tiedossa ja vastuutettu selkeästi. Lisäksi tavoitteiden ja mittareiden sekä niiden seurannan tulisi näkyä käytännön toiminnan tasolla.

Strategia- ja hyvinvointijohtaja Tomi Lähteenmäen lausunto:

Uuden kaupunkistrategian (kaupunginvaltuusto 11.4.2022) myötä on aloitettu tavoitteiden ja mittareiden asettamisen uudistaminen yhdessä konsernipalvelujen ja toimialojen kesken. Tarkoituksena on kytkeä strategian tavoitteet tiiviisti talousarvioon kirjattaviin toimenpiteisiin ja mittareihin, ja sitä kautta myös käytännön toimintaan. Strategia tulee tällä tavalla ohjaamaan aiempaa enemmän konkreettista työtä kaupungin toimialoilla ja liikelaitoksissa. Uusi toimintamalli on käytössä talousarvion 2023 myötä.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että strategia- ja hyvinvointiyksikkö ohjeistaa toimintamallin, jossa toimialojen kaikissa ”työyksiköissä” työntekijät

osallistuvat toiminnan suunnitteluun tavoitteiden toteuttamiseksi. Tavoitteiden toteutumista tulee samoin seurata säännöllisesti työyksiköissä. Ohjeistus tulee olla valmis vuoden 2022 loppuun mennessä. Vastuu asiasta on konsernipalveluluiden Strategia- ja hyvinvointiyksiköllä.

25.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kuntakokeilun mukanaan tuomiin suuriin muutoksiin ja pitää tärkeänä, että muutokseen liittyvät pidemmän aikavälin vaikutukset huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Erityisesti tarkastuslautakunta suosittelee panostamaan työllisyystoimiin liittyvän yritysysteistyön tiivistämiseen ja kehittämiseen.

Elinvoima- ja ympäristötoimialan vs. toimialajohtaja Jouko Hautamäen lausunto:

Porin, Ulvilan ja Kokemäen kuntakokeilu on ollut käynnissä 1.3.2021 alkaen, ja se on kolmas työllisyyden kuntakokeilu, jossa Pori on ollut mukana. Nyt toteutettavassa mallissa on osa TE-toimiston vastuista ja asiakkaista siirretty kunnan vastuulle. Samalla yritysysteistyöhön tavoitteiden mukaisesti on tuotu entistä voimakkaammin kaupungin pääosin omistama elinkeinoyhtiö Prizztech Oy, jonka tehtävänä on selvittää yritysten työntekijätarpeita. Toiminnan rajapinnassa on yhteyshenkilönä työllisyyspalvelujen yritysysteistyshenkilö.

Samaan aikaan valtio valmistelelee isoa työllisyysuudistusta, jossa käytännössä kaikki työllisyyspalvelut siirtyisivät valtiolta kuntien vastuulle; puhutaan TE24-uudistuksesta, joka astuisi voimaan 2025 alussa. Porin mukana olo nykyisessä kuntakokeilussa luo hyvät puitteet ja yhteistyömallit tulevan uudistuksen toteuttamiseen - erityisesti työnhakija-työnantaja - rajapinnassa. Yritysysteistyön lisääminen on myös lainsäätäjän pontimena, kun se on TE24-uudistusta lähtenyt valmistelemaan. Kaupunki on mukana Satakuntaliiton koolle kutsumassa kuntien neuvottelukunnassa, jossa etsitään satakuntalaista mallia tulevan uudistuksen toteuttamiseen. Erityisesti pohdittavana on toteutusalueen koko, sillä Satakunnan kunnista ainoastaan Pori voisi tulevan mallin mukaisesti yksin hoitaa työllisyyspalveluja. Tärkeää on nähdä asiakkaiden (niin työnhakijat kuin yritykset) näkökulma. Voisikin arvioida, että vähimmäiskoko tulevalle työllisyysalueelle olisi työssäkäyntialue. Tuleva työllisyyspalvelujen yritysysteistyö ei kuitenkaan voi rakentua pelkästään Prizztech Oy:n varaan, sillä sen toiminta-alue ei kata koko maakuntaa. Uudistuksen toteutuksen helpottamiseksi työllisyyspalvelut on vuodelle 2023 palkkaamassa projektipäällikön TE24-uudistuksen toteuttamiseksi.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy vs. toimialajohtajan lausuntoon. Yritysysteistyön edistäminen menee oikeaan suuntaan. Asia ei edellytä erillisiä toimenpiteitä.

26.

Tarkastuslautakunta näkee toimialojen yhteisten palvelujen keskittämisessä hyötyjä, jotka liittyvät palvelujen yhdenvertaisuuteen, tasalaatuisuuteen sekä resurssien varmistamiseen.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että yhteiset palvelut -yksikön purkamisen jälkeen sivistystoimialalle jäävien tehtävien hallittu organisointi osaksi toimialan omaa toimintaa on tärkeää.

Tarkastuslautakunta arvioi, että toimialojen ja keskitettyjen konsernipalvelujen yhdyspintojen notkeus korostuu jatkossa entisestään. Tästä syystä tarkastuslautakunta suosittelee, että konsernipalvelut-esikuntayksikölle kokonaisuutena asetetaan toimintaa ohjaava tavoite tai tavoitteita. Suunnan ja tavoiteaikataulun mittareineen tulee olla selkeitä. Palvelujen tulee kehittyä toiminnalliset sekä taloudelliset realiteetit, mutta myös säädösympäristö ja asiakastytyväisyysnäkökulma huomioiden.

Talous- ja hallintojohtaja Tuomas Hatanpään lausunto:

Tarkastuslautakunnan huomiot siitä, että ”palvelujen tulee kehittyä toiminnalliset sekä taloudelliset realiteetit, mutta myös säädösympäristö ja asiakastytyväisyysnäkökulma huomioiden”, on äärimmäisen tärkeä. Konsernipalvelut pitää näitä näkökulmia jatkossa tärkeimpinä, kun uutta toimintamallia rakennetaan. Konsernipalveluiden yhteistyö toimialojen kanssa on tiivistynyt jatkuvasti ja tähän suuntaan kehitystä kannattaa jatkaa. Asiakastytyväisyyden osalta kehitystä on syytä seurata järjestelmällisesti esimerkiksi kyselyillä toimialoille. Säädösympäristön muutoksista olisi hyvä ylläpitää edes jonkinlaista ajantasaista selontekoa, jolloin myös ymmärrys vuosittain tehtävistä pakollisista muutoksista esim toimintatapoihin ja järjestelmiin, voisi kasvaa. Varsinaisten tavoitteiden ja mittareiden asettaminen sisäisessä palvelutuotannossa ei ole tällä hetkellä olennaista ja siihen ei tule käyttää resursseja.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että sisäisistä palveluista tehdään jatkossa määräajoin asiakastytyväisyyskysely. Vastuu asiasta on talous- ja hallintojohtajalla sekä henkilöstöjohtajalla. Tämä tulee ottaa käyttöön viimeistään 2023 vuoden aikana.

27.

Tarkastuslautakunta suosittelee koko kaupungin viestintää ohjaavan viestintästrategian sekä kriisiviestintäsuunnitelman laatimista. Lisäksi tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toimintasäännöt pidetään ajantasaisina.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota viestintään liittyvien tehtävien laajuuteen ja sitä kautta tarvittavaan henkilöstön määrään. On tärkeää ymmärtää viestinnän merkittävä rooli ja sen laaja-alaiset vaikutukset koko kaupungin toimintaan.

Tarkastuslautakunta kokee, että viestintäjohtajan puuttuminen on näkynyt viestinnän linjattomuutena ja julkisuudessa esiin nousseina kohuina. Tarkastuslautakunta edellyttää, että viestintäjohtajan rekrytointi tulee edesauttamaan viestinnän suunnitelmallisuutta. Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta sen osalta, kuinka viestintäjohtajan rekrytointi tulee vaikuttamaan viestintä- ja osallisuusyksikön toimintaan.

Viestintäjohtaja Sanna Närän lausunto:

Kuten tarkastuslautakunta arviointikertomuksessa toteaa, edellyttää viestinnän toteutuminen kuntalain vaatimusten mukaisesti selkeitä viestinnän linjauksia kaupungilta. Linjauksia on tarkoitus koota viestintäyksikön toimintaa ohjaavaan viestintästrategiaan sekä kriisiviestintäsuunnitelmaan, joiden laatiminen on viestintäjohtajan korkeimman prioriteetin tehtävä. Niiden laadinnan edelle on ajanut vain siihen kaikista akuuteimpaan asiaan reagoiminen, johon viitataan myös tarkastuslautakunnan arviointihavaintona, eli yksikön vähäiset henkilöresurssit.

Aloitettuani tehtävässä 1.6.2022 olen viestintäjohtajan roolissa alkanut selvittämään paitsi yksikön henkilöstön työtilannetta ja kuormituksen määrää, niin myös keinoja ratkaista olemassa niiden tuomat haasteet. On totta, että henkilöstöresurssien vähyyden vuoksi, priorisointia kohdistettu aiemmin koko kaupungin näkökulmasta merkittäviin tehtäväkokonaisuuksiin, kuten osallisuustyöhön. Kuitenkin konsernipalvelujen organisaation muutos 1.1.2023 alkaen tulee eriyttämään osallisuustyön ja viestinnän, sillä osallisuus siirtyy vastuualueena uuteen strategia- ja hyvinvointiyksikköön. Tämä jo itsessään hieman helpottaa resurssitilannetta viestinnän näkökulmasta. Lisäksi viestintäjohtajana olen korjaavana toimenpiteenä esittänyt 1.1.2023 alkaen yhden vakituisen tehtävän lisäämistä viestintäyksikköön osana kaupungin henkilöstösuunnittelua 2023-2025.

Vaikka viestintäyksikön tehtäviin kuuluu keskitetysti Porin kaupungin ja sen palveluiden tunnettuuden kasvattaminen sekä tavoitteellisten vuorovaikutussuhteiden ylläpitäminen eri sidosryhmien kanssa, niin kaupungin eri toimialajohtajat vastaavat kukin oman toimialansa ja niiden palveluiden viestinnästä apunaan toimialojen viestintävastaavat. Erityisesti päätöksentekoviestinnässä vaaditaan jatkossakin tukea toimialoilta ja esitteleviltä virkamiehiltä. Tähän viitataan myös tarkastuslautakunnan huomiossa, jossa

peräänkuulutetaan viestinnän merkittävän roolin sekä laaja-alaisten vaikutusten ymmärtämistä koko kaupungin toiminnan osalta. Viestinnän merkityksen ja oikea-aikaisuuden ymmärtämistä sekä sen toteutuksen tukea tullaan jatkossakin tarvitsemaan, sillä kaupungin viestinnän tulee jatkossakin perustua laajaan asiantuntijuuteen ja asianomistajuuteen eikä vain yhden yksikön henkilöstöresursseihin. Erityisesti tuleva kaupunginjohtaja voi esimerkillään ja linjauksillaan vaikuttaa myönteisemmän viestintäkulttuurin rakentumiseen läpi koko organisaation

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että viestintäyksikkö valmistelee viestintästrategian ja kriisiviestintäsuunnitelman vuoden 2023 loppuun mennessä. Vastuu asiasta on viestintäjohtajalla.

28.

Tarkastuslautakunta kysyy Porin YH-Asunnot Oy:n omistajalta, tunnistetaanko Porin YH-Asunnot Oy:n ja sen tytäryhtiöiden muodostaman alakonsernin omistajalle nyt ja tulevaisuudessa aiheuttamat taloudelliset riskit riittävän hyvin ilman konsernitilinpäätöksen laatimista alakonsernille?

Porin YH-Asunnot Oy:llä on strateginen tehtävä monipuolisen ja kilpailukykyisen vuokra-asuntomarkkinan säilymiseen kaupungin alueella. Tarkastuslautakunta

kysyy Porin YH-Asunnot Oy:n omistajalta, millainen on omistajan näkökulmasta monipuolinen ja kilpailukykyinen vuokra-asuntomarkkina kaupungin alueella?

Tarkastuslautakunta toteaa, että Porin YH-Asunnot Oy:ssä tunnistetaan yhteiskuntavastuun osa-alueet. Tarkastuslautakunta suosittelee, että Porin YH-Asunnot Oy hyödyntää yhteiskuntavastuun toteuttamiseen liittyvän informaation tehokkaasti yhtiön toiminnan markkinoinnissa sidosryhmille. Yhtiön yhteiskuntavastuun toteutumisesta kiinnostuneita sidosryhmiä arvioidaan olevan omistajan lisäksi ainakin asiakkaat, yhtiön omat työntekijät, ulkopuoliset palveluntuottajat ja yhteistyökumppanit sekä rahoitusta myöntävät tahot.

Rahoitusjohtaja Jouni Lampisen lausunto:

Kuten arviointikertomuksessakin todetaan, ei lainsäädäntö edellytä, että Porin YH-Asunnot Oy:n ja sen tytäryhtiöiden muodostamalle alakonsernille laadittaisiin konsernitilinpäätös. Porin YH-Asunnot Oy:n tytäryhtiöt toteuttavat Porin YH-Asuntojen strategiaa.

Riskit Porin YH-Asunnot Oy:n tytäryhtiöissä ovat pitkälti samat kuin niiden emoyhtiössä mm. lainojen korkoriski, käyttöaste ja kiinteistöjen toiminnalliset käyttöhäiriöt. Mikäli konsernin riskiasemassa tapahtuisi olennaisia muutoksia joko YH:n (emo) ja sen tytäryhtiöiden osalta, niin emoyhtiöllä on velvollisuus ottaa kantaa niihin neljännesvuosiraporteissaan sekä kaupunginhallitukselle että omistajaohjaukselle. Samoin olisi esitettävä toimenpiteitä näihin konsernin riskiasemassa tapahtuviin poikkeamiin. Omistajaohjauksella on myös mahdollisuus edelleen tarkentaa tältä osin riskien raportointivelvollisuutta emoyhtiön neljännesvuosiraportteihin myös jatkossa.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Osana tätä työtä kaupunkikonserniin kuuluvilta tytäryhtiöiltä on kerätty talousarviota varten tiedot konserniyhtiöiden päätetyistä ja suunnitteilla olevista investoinneista. Investoinneista on pyydetty ilmoittamaan, mikäli niillä on suora vaikutus kaupungin käyttötalouteen. Lisäksi yhtiöt raportoivat ennustetun lainakannan kehityksen tuleville kolmelle vuodelle. Porin YH-Asunnot Oy:n tytäryhtiöt esitetään näissä taulukoissa erikseen, koska ne toteuttavat merkittäviä kaupungin käyttötalouteen vaikuttavia investointeja ja myöskin juuri tuon YH-konsernin riskiaseman kuvaamiseksi, vaikkakaan Porin YH-Asunnot Oy ei erikseen laadi konsernitilinpäätöstä. YH-konsernin riskiasemaan liittyen tärkeää on myös todeta, että Porin YH-Asunnot Oy:n on lyhentänyt lainakantaansa talousarviossa asetettujen tavoitteiden mukaisesti vahvasti etupainotteisesti.

Kuten arviointikertomuksessakin on todettu, niin Porin YH-Asunnot Oy:n asuntokannan osalta panostukset asuntojen kuntoon kustannustehokkaasti sekä markkinointitoimenpiteet korostuvat entisestään. Omistajaohjaus pitää tärkeänä, että kaupungin eri asuinalueilla on vuokra-asuntokantaa. Lisäksi on myös taattava, että kaupungissa on tarjolla sekä asuntotuotantolain alaista kantaa sekä vapaarahoitteista kantaa. Erityisesti jo aikaisemmin tavoitteiden asettelussa on pidetty tärkeänä, että keskustan alueella on uudehkoja vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja tarjolla. Täten kaupunki pystyy vastaamaan tarpeisiin työvoiman asuntokysymyksissä.

Kohtuuhintainen asuminen on hyvinvoinnin edistäjä. Toimivat ja vakaat asuntomarkkinat edistävät työvoiman liikkuvuutta ja talouskasvua. Asuntopolitiikalla on tuettava myös yhdyskuntarakenteen eheytymistä, energiatehokkuutta ja monipuolista asukasrakennetta. Lisäksi tulisi edistää toimiviksi todettuja asukaslähtöisiä asumisratkaisuja sekä asuntokannan tehokasta käyttöä. Yksityiskohtaisemmin näiden linjaus kaupunkitasolla on hyvä tehdä erillisissä asuntopoliittisissa ja/tai maapoliittisissa linjauksissa.

Yhteiskuntavastuun osalta tarkastuslautakunnalta hyvä huomio ja suositus. Porin YH-Asunnot Oy tunnistaa yhteiskuntavastuun osa-alueet ja hyödyntää niitä markkinoinnissaan sidosryhmille, erityisesti asiakkailleen. Hyödyntämisessä käytetään omien kotisivujen lisäksi useita sosiaalisen median kanavia. Porin YH-Asunnot Oy pohtii esimerkiksi yhteiskäyttöauton hankintamahdollisuutta asukkaiden käyttöön. Samoin kiertotalouden tehostamista on markkinoitu kilpailulla, joka on syyskuun 2022 aikana käynnissä. Kotisivujen kehittämisessä on vireillä kuukausittain vaihtuva teema kestävän kehityksen ja sosiaalisen näkökulman esiintuomisesta. Asuntojen turvallisuus, lukituksen ajanmukaisuus, kiertotalous ja hiilineutraalisuus ovat asukaskokousten teemoina. Hiilineutraalisuuden toteutuminen viimeistään vuonna 2030 on Porin YH-Asunnot Oy:n tavoite.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy pääosin rahoitusjohtajan lausuntoon. Konsernitilinpäätöksen laadintavelvoitteen osalta asiaa kuitenkin tulee arvioida vielä uudelleen yhdessä talous- ja hallintoyksikön sekä YH-asuntojen uuden toimitusjohtajan kanssa viimeistään vuoden 2023 aikana.

